מה הם היו אומרים: "אומץ הוא המנוע של השינוי" | **אאישה טיילר**

אנטי גיבור

איתי אילנאי | צילום: צביקה טישלר

מלחמת יום הכיפורים מלווה את גילי מייזלר מאז שאחיו גיורא נשלח לחזית והפך לנעדר המפורסם ביותר מהמלחמה. סרטו החדש, בו הוא מראיין לוחמים ולוחמות שנושאים איתם את המצוקות והחרדות למעלה מ־40 שנה, הופך אותם מגיבורים לאנשים פצועים. "הייתה לי תחושה שהם ישבו שנים, מחכים שמישהו יוציא מהם את הפוסט טראומה"

"לקח לי כמה שנים לחזור לעצמי". גילי מייזלר

"אחי נפל פארש, לחינם". גילי מייזלר עם אחיו גיורא ז"ל

ב

אוקטובר 1973 מצא עצמו הצנחן דובי עופר על גדות תעלת סואץ, לבד מול חטיבת טנקים שלמה. "אמרו לנו שחטיבת שריון מצרית שועטת לעברנו ואנחנו צריכים לעצור אותה. היינו בסך הכל כמה עשרות חיילי חי"ר. הסבירו שאם אנחנו לא פוגעים בטנקים עם הבזוקה, או שבאים עוד טנקים, מזנקים על הטנק ווזורקים רימון לתוך הצריח. ומה אחרי זה? אין אחרי זה".

עופר, אז בסך הכל בן 20, זוכר היטב את ההמתנה מורטת העצבים לחטיבה המצרית. אלא שלבסוף החטיבה האימתנית פשוט לא הגיעה. "זו הייתה חטיבת דמה שהמצרים הפעילו בקשר כדי להטעות אותנו. חטיבה שלמה שכל קיומה היה וירטואלי. אבל הפחד – הפחד לא היה וירטואלי".

הסיפור האישי, הטראומטי, המטלטל הזה, הוא אחד מעשרות סיפורים העולים בסרט "שברים" של הבמאי גילי מייזלר. מרואיינים בו כתריסר גברים ונשים שהשתתפו במלחמת יום הכיפורים ורק כעת, יותר מארבעים שנה מאוחר יותר, מדברים בפתיחות על החוויות שעברו במהלכה. זהו סרט צנוע ואינטימי, שמפנה את מבטו למטה – אל עמדת הש.ג., אל בטן הטנק, אל מפעיל הבזוקה המתחפר מול חטיבה מצרית שלמה, וירטואלית או לא.

להיות אח של גיורא

גיבוריו של הסרט הם הכל פרט לגיבורים. הם לא מספרים על רגעי הגבורה שלהם, למרות שיש כאלה, אלא חולקים דווקא את רגעי הבדידות והפחד. "אף פעם לא דיברו על הדברים הקטנים", מסביר מייזלה. "על הפחדים, על התחושה הזו של הלבד. תמיד מדברים על המהלכים הגדולים. הפרויקט הזה מבקש להביט על החוויה האישית של בוגרי המלחמה".

הסרט, שהופק בתמיכת מועצת האמנות והת־רבות של מפעל הפיס, בעזרת תרומות ובמי־מון עצמי, יוקרן בשבוע הבא בהקרנת בכורה בסינמטק תל־אביב. למייזלר יש חשבון ארוך עם מלחמת יום הכיפורים. הוא בן 56, יליד ירושלים, שתמיד אהב קולנוע והיה בצעירותו "עכבר סינמטקים", ובהמשך למד קולנוע וס־פרות באוניברסיטת תל־אביב. המלחמה תפסה אותו כשהיה בכיתה ז', ולא מרפה ממנו מאז: אחיו הגדול, גיורא, היה לוחם בשריון שנשלח לחזית בימים הראשונים לקרבות ועקבותיו נעלמו בתוך ערפל הקרב.

מייזלה, אז נער בן 13, צפה כיצד הוריו מחפ־שים במשך תקופה ארוכה אחר האח הנעדר, בין היתר באמצעות פרסומים ברדיו ובעיתונות, אך ללא הועיל. גיורא הפך לנעדר המפורסם ביותר של המלחמה, וסיפורו אף פותח את "המאהב", ספרו של א.ב. יהושע: "שוב ושוב חוזרת בכמה עיתונים, לאחר הפסקת האש, אותה מודעה תמוהה על גיורא שנעלם. משהו בנוסח כזה: אימא ואבא מחפשים את גיורא. תמונה של נער, ילדון כמעט, חייל צעיר בשריון, קצוץ שיער". רק כעבור שנתיים, לאחר ביצוע ההסכם לה־חלפת גופות בין ישראל למצרים, זוהתה גופתו של גיורא.

את חוויות המלחמה הללו לקח עימו מייזלר הלאה. "אחרי שהשתחררתי מהצבא טסתי למזרח והיה לי שם משבר גדול", הוא מספר בראיון בביתו בגבעתיים. "העליתי את האפשרות שאחי בחיים והכנסתי את עצמי ללופ שאם אני מוותר על האפשרות הזו, אני בעצם הורג אותו. עברתי תקופה של כמה שנים עד שחזרתי לעצמי".

"אפשר היה לחסוך את זה"

שנים אחר כך הפך מייזלר את הטראומה והחי־פוש העצמי לסרט התיעודי "גחליליות". הסרט, שיצא ב־2009, זכה לשבחים והוקרן בפסטיבלים ברחבי העולם. במהלך העבודה על "גחליליות" ראיין מייזלר עשרות אנשים, רובם ככולם קשורים לאחיו המת. "כבר אחרי המרואיין הראשון הבנתי שמעבר לחומרים שאני זקוק להם בשביל 'גחלי־ליות', אני רוצה לספר את הסיפור של יום כיפור דרך האנשים האלה", אומר מייזלה. "המרואיינים האלה היו מאוד אמפתיים אליי, אח של גיורא. לכן הדינמיקה שנוצרה הייתה כזו שאיפשרה לי לחטט אצלם חופשי. בעדינות, אמנם, אבל נכנסתי פני־מה".

ניצלת את החולשה של המרואיינים כלפיך, חדרת לתוך הכספת ושיחררת את הפוסט־טראומה.

"נכון, אבל הייתה לי תחושה שהם מעוניינים בזה, שאני מתפרץ לדלת פתוחה. הרגשתי שהם ישבו שם שנים, מחכים שמישהו יוציא מהם את זה".

"שברים" הוא לא בדיוק סרט, אלא מסמך. אין בו מוזיקה, קטעי ארכיון או צילומי חוץ. הוא מורכב כולו מאנשים היושבים מול המצלמה ומדברים, מה שלא מונע ממנו להיות מרתק. "זה נראה לי הכי נכון", מסביר מייזלה. "מה, אני אשים עכשיו טנקים נוסעים? את השוטים המפורסמים עם האוטובוסים של החיילים או האנשים שרצים ברחובות? זה נראה לי מיותר, לא צריך את זה".

מה גילית על המרואיינים שלך?

"האנשים האלה מאוד מוצלחים, הם לא נראים כמו שברי אדם. מדובר במנכ"לים, עורכי דין מצליחים, מנהלי מחלקות בבתי חולים. אבל כש־ראיינתי אותם, גיליתי עד כמה הם שרוטים. ההפתעה שלי הייתה שכל הכאב שלהם וכל מה שהם עברו לא טופל בכלל".

אתה מפיים את הסרט עם הקדשה "לכל חיילי צה"ל שנפלו לאחר מלחמת יום כיפור". מדוע?

"הראיונות שערכתי נערכו בחורף שלאחר מל־חמת לבנון השנייה, וזה היה מדהים לראות את קווי הדמיון ל־1973. הם מספרים איך זרקו אותם לקרב בלי הכנה, על ימ"חים ריקים, וב־2006 בלבנון הכל היה אותו דבר. בעצם אני אומר שלא נלמדו הלק־חים ממלחמת יום הכיפורים. הייתה ועדת חקירה, ומספיק שנים עברו כדי שנוכל ללמוד ממנה, אבל כלום לא השתנה".

כשאתה שומע את ביבי מדבר על האיום האיראני, לא נראה לך שהוא מתבונן לאיום הקיומי הבא?

"אני חושב שישראל נמצאת תחת איום קיומי שנובע מזה שאנחנו לא מכריעים מה הגבול שלנו ומה הפתרון המדיני לסכסוך. זה האיום האמיתי. מה מלחמת יום כיפור לימדה אותנו? שאסור להיות אטום לאפשרות של פתרון מדיני. אחי נפל פארש, לחינם. על מה? על זה שהוא הגן על סיני, שחמש שנים אחר כך החזירו אותה. לא יכולתם לעשות את זה קודם? במלחמה נהרגו 2200 חיילים, נפצעו אלפים. אי אפשר היה לחסוך את זה?" ●

הסרט "שברים" יוקרן ביום רביעי, ה־3 במאי, ב־19:00 בסינמטק תל־אביב